

PERE ROSSELLÓ BOVER

CARTES DEL P. RAFEL GINARD BAUÇÀ
A TRES POETES MALLORQUINS DE LA POSTGUERRA:
BERNAT VIDAL I TOMÀS, MIQUEL GAYÀ
I JOSEP M. LLOMPART

INTRODUCCIÓ

El posicionament del P. Rafel Ginard Bauçà (Sant Joan 1899 - Artà 1976) davant l'aparició dels nous corrents literaris dels anys cinquanta és un exemple paradigmàtic del trasbals que tota l'Escola Mallorquina va patir cap a la meitat de segle.¹ Ginard sempre havia estat un defensor de la claredat i de la senzillesa, tot seguint els cànons clàssics; per la qual cosa, ja abans de la guerra civil s'havia oposat a la literatura excessivament complicada a causa d'un excés d'intellectualisme, que per a ell era representada per l'obra de Carles Riba. Als anys cinquanta s'obriren dos nous fronts davant seu: per un costat, la nova poesia de la generació de postguerra, que es basava sobretot en el conreu de la metàfora i de la sinècdoque i renunciava al llenguatge basat en la lògica; i, per un altre, cap al final de la dècada, el realisme social que, per tal de denunciar l'opressió i els conflictes socials, incidia obsessivament en els aspectes més desagradables de la realitat i feia ús d'un llenguatge sovint amarat de renecs i de mots que havien estat considerats grollers o de mal gust. La inadaptació davant aquests nous corrents literaris és el tema de la majoria de les cartes del P. Ginard als seus amics escriptors. La insistència en el fet que els escriptors catalans contemporanis s'entretenguin a compondre «jeroglífics» és un altre dels aspectes de la seva reflexió. Ginard creu imprescindible per

1. Cf. Pere ROSSELLÓ BOVER, *Les idees estètiques de Rafel Ginard i Bauçà i el Diari 1954-1957*, dins *Miscel·lània Joan Veny*, I (Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997), ps. 221-246; i Id., *Els camins de la cançó. Vida i obra del P. Rafel Ginard Bauçà* (Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat / Universitat de les Illes Balears-Departament de Filologia Catalana i Lingüística General, 1999).

a la llengua catalana que la literatura arribi al poble, per la qual cosa opina que cal parlar-li amb un llenguatge més proper, que li resulti intel·ligible. En resum, aquestes cartes són una bona mostra del procés d'arraconament experimentat pels escriptors de l'Escola Mallorquina que, tot just quan començaven a superar els anys més difícils de la persecució franquista, experimentaren els primers símptomes de trobar-se en una època periclitada.

Tanmateix, la preocupació pel futur de la llengua és omnipresent en les cartes del P. Ginard. La necessitat que els escriptors connectin amb el poble és paral·lela als temors motivats per la pèrdua d'usos del català. Ginard s'adona del procés de substitució engegat pel poder, del qual el poble no és conscient, que s'agreuja amb la immigració de treballadors castellanoparlants a Mallorca amb motiu del creixement de la indústria turística. Com a religiós, se sent especialment preocupat per l'actitud que als anys seixanta l'Església mallorquina manté davant la introducció de les llengües vernacles en la litúrgia. Per altra part, Ginard s'adona de la necessitat de conservar el nostre patrimoni folklòric, especialment el Cançoner popular, davant aquest procés de despersonalització de la nostra cultura. Les seves lletres són plenes de reflexions sobre les cançons tradicionals i sobre diversos aspectes del folklore, que veu en vies de desaparició, i sobre la introducció de costums aliens, com les curses de braus.

Aquestes cartes que aquí presentam, a més d'esser representatives del seu pensament, tenen un interès literari. Són una mostra de l'estil directe i lleuger del nostre escriptor, per al qual la comunicació epistolar oferia els mateixos interessos que els gèneres literaris més valorats. Recollim aquí les cartes amb tres autors representatius de la Generació dels 50: Bernat Vidal i Tomàs (Santanyí, 1918-1971), Miquel Gayà (Sant Joan, 1917 - Palma, 1998) i Josep M. Llompart (Palma, 1925-1993). Ara bé, hem de tenir en compte que els límits generacionals sempre són arbitraris: Miquel Gayà, que per raons cronològiques s'inscriu en la generació de postguerra, per criteris estètics encara s'emmarca plenament dins l'Escola Mallorquina. Amb tots tres el nostre autor va mantenir una ferma amistat: Bernat Vidal i Tomàs, a més, fou un dels seus principals col·laboradors en la recollida de material cançonístic al poble de Santanyí; amb Miquel Gayà l'unia no

sols l'afinitat estètica i intel·lectual, sinó també el fet d'esser ambdós nadius de la vila de Sant Joan; i l'amistat amb Josep M. Llompart es fa palesa en el fet que el P. Ginard fos el sacerdot que celebrà les noces de l'autor de *Poemes de Mondragó* amb Encarnació Viñas.^{1a} Sens dubte, fou amb aquests tres escriptors mallorquins dels anys 50 amb els que va mantenir un major contacte. El tracte amb Blai Bonet i amb Miquel Dolç fou molt menor, potser a causa que aleshores aquests poetes residissin fora de l'illa. No tenim cap constància d'amistat entre el P. Ginard i Jaume Vidal Alcover. Sí, en canvi, va mantenir una relació epistolar amb Llorenç Moyà, lletres que ja fa anys foren publicades per Miquel Gayà.²

Totes les cartes que aquí transcrivim són còpies mecanografiades —motiu pel qual solen anar sense signatura—, conservades pel P. Rafel Ginard, i procedeixen del fons «Fra Rafel Ginard Bauçà, T.O.R.» de l'Arxiu Provincial dels Pares Franciscans a la Porciúncula (s'Arenal, Mallorca). Això no obstant, hem tengut accés a l'original d'algunes de les lletres enviades a Josep M. Llompart, dipositades a l'arxiu personal de l'autor de *Poemes de Mondragó*, que coincideixen totalment amb les còpies guardades per Ginard. Hem transcrit les cartes amb total fidelitat als originals i únicament n'hem corregit l'ortografia.

PERE ROSSELLÓ BOVER
Universitat de les Illes Balears

1a. Ja redactat aquest treball, he localitzat més correspondència entre Llompart i Ginard a l'arxiu de Francesc de Borja Moll, a Palma.

2. Miquel GAYÀ, *Un epistolari de Llorenç Moyà i Gilabert*, «Affar», núm. 2 (1982), ps. 109-132. Recull quatre cartes del P. Ginard a Llorenç Moyà.

CARTES

I. A BERNAT VIDAL I TOMÀS

[I]

AVE MARIA PURÍSSIMA
 Sr. D. Bernat Vidal i Tomàs
 Santanyí (Mallorca)

Estimat amic:

Molts anys i bons amb la vostra barquera i amb l'amable companyia de tots els vostres familiars! Per fer-vos riure una mica, i per dir-ho tot dret, per fer-vos riure una mica damunt la meva esquena, vos pos uns versos que recoman a la vostra benevolència d'amic. No pretenc que siguin res, sinó una demostració de bona voluntat.

Fa temps que no ens hem vists, ni sé quan ens podrem veure. Vós, a Santanyí, i jo, a Artà, ¿com podríem topa-ros? Per cert que no m'heu enviat, encara, un exemplar del vostre periòdic «Santanyí». ¿L'estampau tot en foraster, o així mateix la nostra llengua hi fa qualque temorega sortida de pobra vergonyant? Sigui com sigui, és simpàtica la idea de fer un quinzenari local i vos ne don la meva cordial enhorabona.

Vaig llegir —el me deixaren: els llibres, així com s'han estirats tant de preu, me resulten inadquiribles— «El Mar» de Blai Bonet.³ Després d'haver-lo'm empassolat, sense saltar ni una retxa, vaig trobar que tant se podria dir «El Mar», com «La Terra», com «La Lluna». En el curs del llibre surt, si mal no record, molt més la terra amb sos paisatges, i potser i tot que surti més vegades la lluna que no la mar. No renyirem, però, per qüestió de rètols. Antigament, hi hagué dones que portaven el bell nom de «Marina», i, a lo millor, eren de terra endins i no havien vist la mar ni una sola vegada.

3. *El mar* va obtenir el Premi Joanot Martorell el 1957 i va aparèixer a «El Club dels Novel·listes» el març de l'any següent en una edició molt retallada respecte de l'original.

El llibre m'ha produïda una forta i terrible i una mica nauseabunda impressió. Me pens que no tenc escrúpols de monja, però, entre poc i massa, la mesura passa. O hi ha, pareix, de passar. He feta de la novella d'En Blai una lectura ràpida: me donaven pressa per tornar el llibre. No obstant, en la lectura, vaig posar-hi els cinc sentits.

Així com anava deglutint el llibre, jo prenia posicions. I el meu vot per ara —en art, jo no arrib mai a la certesa; només tinc opinions i no gaire fermes— és, mirant el conjunt, francament advers. Me sembla, això, literatura malaltissa, molt apta per emmalaltir i fer anar el cap entorn.

¿Hem de proscriure la literatura forta? Tant se valdria proscriure la Bíblia on hi ha tantes coses fortes. ¿Hem de condemnar els camins nous? Trob que no. Me plau un règim de portes i finestres obertes a totes les corrents literàries, fins i tot a aquelles corrents que un no sap aprovar. ¿Però vol dir això que l'art no ha de tenir límits, ni lleis, ni regles, com els anarquistes? ¿És ver que la corrupció, el pecat, són coses⁴ fortes i noves? El pecat —i xalar-hi en el pecat— ¿no és més aviat una feblesa, una derrota, una falta de virilitat? ¿Què diríem d'un quadro on tot fossin ombres? El pecat és vell, insuportablement podrit, de tan decrepit. A hores d'ara, no hi ha cap pecat inèdit i tots són d'una exasperant monotonia. ¿En punt a luxúria, què se pot inventar? Totes les abominacions, inclús les més repelents, se són reiterades fins al fastic. No diguem nova ni forta a una literatura així. Però vull procedir amb humilitat i com que un que té por —i jo en tenc— d'equivocar-se. Davant aquestes escoles, una actitud expectant i comprensiva. Llibres com el d'En Blai són un document d'època, per més que sospit que, dins l'ambient, hi ha molta més frivolitat i materialisme que no satanisme, deliri i allucinació. Més que no retratar els altres, En Blai, si acàs, s'és retratat a ell i ha exposat, per boca d'altri, les seves idees pròpies. Exagerant la nota i carregant d'espícies.

L'art, així ho crec, pot i deu aprofitar-se del mal, del pecat, de totes les cloaques i femers del cos i de l'ànima. L'art ha d'ésser verídic. Mes cal, al meu poc saber, que se n'aprofiti com un arbre, com una planta. Plantes, hortalisses, arbres, xuclen de la terra, on hi ha carro-

4. Al marge, indica un altre mot per substituir-lo: «temes».

nya, i fems i podridura. Beven, amb delit, les emprivades. Fan menjarret del suc de les assolls i cloaques. Tota brutícia és, pels vegetals, un llepadits. Deixau fer, però. L'arbre, la planta fan circular aquelles substàncies oïoses pel seu humil i admirable laboratori. Les transformen. Hi ha, llavors, una mena de transsubstanciació de tirat eucarístic. De tot aquell verrim i mengim, l'arbre, la planta, per un, diguem-ho així, miracle vegetal, en treuen el gustós profit dels fruits i l'alegria verda i acolorida de les flors i de les fulles. Ningú no aguantaria que li servissin, a la taula, terra, fems, orins o l'aigua de l'escurada. I, no obstant, les fruites, el pa, el vi, les hortalisses, les flors, són aquelles mateixes substàncies transformades, recolades, capgirades, pel meravellós laboratori de la planta o de l'arbre. Així, allò que ens repugnava se converteix en una festa pel paladar, pels ulls i per l'olfacte. L'artista, això pens, en emprar, per les seves creacions, matèries repel·lents, hauria, pareix, de procedir amb la cautela, el mètode, la sinceritat i la delicadesa d'una planta o d'un arbre.

Allò del llibre que he llegit amb més rebuig, les planes que he trobat senzillament⁵ avorrides, són els indrets on l'autor fa tèrboles consideracions d'una mística negra. Dissertacions on se barreja l'Evangelí, la mort i passió i les coses més crues i esqueixades de la vida. Moltes afirmacions que, en aquestes consideracions, se fan, se podrien girar i la veritat no hi perdria res. En Blai, quan descriu o conta, és molt superior a quan reflexiona o actua de místic.

Puc assegurar que no he llegit l'obra d'En Blai amb bilis d'envejós, ni amb prejudicis de reganyós criticaire que, al lleu, troba ossos. I, per això, a la novella de què parlam, enmig de grans defectes —des del meu, potser equivocats, punt de vista— li he trobades excelsas virtuts. En Blai té una força extraordinària en l'estil. No pinta, esculpeix, a cops d'aixa o de destrat. No se preocupa de polir o de llimar. Això, no. És que llepar i purificar l'estil, per ventura és més propi de menestrals que no de vers artistes. L'audàcia d'En [Blai], per més que no la sàpiga aprovar, en el fons, me resulta simpàtica. En la novella, hi ha una infinitat de coses estupendament observades. En Blai va pel món amb els cinc sentits exasperadament oberts i vigilants i agafa els co-

5. Ídem: «literalment».

lors, els perfums o bravades, la savoria, la música i el relleu de les coses. És un meravellós sensitiu. I un profund pensador. Repassant les pàgines de la novel·la, se podria aplegar un bon braçat d'idees originals, exactíssimes, refulgents, d'aquelles que deixen amb un peu a l'aire. En Blai no ha escrita una obra vulgar.

Affm. servidor vostre i amic,

[P. R. Ginard Bauçà]

Artà, 19 agost, 1958.

*A l'amic Bernat Vidal i Tomàs,
en el seu jorn onomàstic, tot
demanant-li perdó de la poquedat⁶*

Les cordes de ma lira balderegen
i, de tan fluixes, fan un so apagat.
Ja mesclen les clavies. Fastiguegen
eines així, corcades⁷ de passat.

Un fil, però, de veu, color de sutge
ve dels enfonys secrets⁸ de l'esperit
i «dits, dits, i no orgue», en crit de jutge⁹
i amb veu de cap-de-nas,¹⁰ ha repetit.

Sigui que em manquin dits o em falti lira,
jo veig que és de¹¹ poetes poc foguers

6. Poema que acompanya la carta anterior.

7. Al costat posa els següents mots alternatius: «amarades, abeurades, xopades, podrides, retudes, malaltes, desfetes, polsoses, aqueixes eines d'esperit corcat».

8. Ídem: «profunds, celats, foscos, me puja dels replecs, me brolla, irromp, me fa dels grans enfonys».

9. Ídem: «en to de jutge, amb gest».

10. Ídem: «i amb veu emmetzinada, i amb to que estrangola».

11. Ídem: «comprenc, bé veig que és de».

remetre,¹² a qui de goig, avui, s'estira
la música d'uns versos baldrumers.¹³

No obstant, la intenció, sí que era bona
—de propòsits l'infern n'està empedrat—.
Mes, lira que va cordes fluixes, sona
amb aresta i rogall d'un escanyat.¹⁴

Igual que, en escudella de terrissa,
amb gest homèric i en gentil¹⁵ festí,
un pastor dóna a beure llet molsissa¹⁶
just llavors acabada de munyir.

Així volia jo, en mots de la terra,
d'un caient primitiu i ensems venust,¹⁷
fer-vos beure frescor, frescor de gerra
que sua, i dóna a l'aigua tan bon gust.

Mes poesia així, ja no s'estila.
L'escriure en versos clars, ni jo ho comport.
Inalterable norma, avui, rutila:
—«Complica i embolica que fa fort!»¹⁸

Que els versos siguin com un trencaclosques
i extreure'n el bessó, si algú pretén,
debades al cervell s'hi faci¹⁹ osques...
Els bons versos, és clar, ningú els entén!

13. Ídem: «baladrers».

14. Ídem: «amb so, veu, ramor de gangaia o d'escanyat, costipat».

15. Ídem: «senzill, camperol, rústic, plaent».

16. Ídem: «pastosa, estufada, espiretjant llet».

17. Ídem: «aire pagesívol, rústic aspecte, tirat, posat, jaent».

18. Ídem: «Una norma fatal, ineludible, imprescindible, Norma irrenunciable, inescusable, ineluctable, indefugible, indeclinable / la poesia, així, avui, s'encarrila / Avui, cada poeta s'espavila».

19. Ídem: «li surtin».

Mes, ¿qui ho confessarà? ¿Qui s'avindria
a ser tingut per un cap clos?²⁰ Primors
que sols veuen llests, ¿ell no els veuria?²¹
I abans som màrtirs que no confessors!

No obstant, mirau allò que són les coses:
Déu, artista, primer creà la llum,
i de llum va pintar clavells i roses,
mes els poetes d'ara, fum i fum...

I així com, ulls plorosos, se departa
tothom del fum i corre, així veureu
que, de poemes tèrbols²² la gent farta,
en fuig com el dimoni de la creu.

Però, no divaguem.²³ Ja és arribada
la vostra festa i, ara, som al temps
que pega el baf alguna revinglada
que, fins i tot, ens fa suar les dents.²⁴

Per això, avui, volent refrigerar-vos
i del forn de l'estiu rebaixar²⁵ el baf,
frescor de pou volia jo abocar-vos²⁶
amb versos de caduf o de cadaf.

Mes, tot això és desig, vana bambolla,
vent de paraules i no gaire més.
És la vulgaritat com una argolla
que m'estrangola.²⁷ Ai! si jo pogués

20. Ídem: «Qui és que admetria, qui és que voldria / passar per poc intel·ligent?».

21. Ídem: «sabuts, que veuen sols els llests, que tothom diu que veu, que altres diuen que veuen, no els veuria?, que altri dirà que veu, ell no'ls veuria».

22. Ídem: «que de mots sibil·lítics, d'estils».

23. Ídem: «No divaguem, però».

24. Ídem: «que ens fa suar les ungles i les dents».

25. Ídem: «per minvar, mitigar, afluixar, aminorar, apagar».

26. Ídem: «enviar-vos».

27. Ídem: «que m'estreny fort, ofega, escanya».

Veure les vostres cales maradignes,
 on juguen les colors, el sol i els vents,
 sentir, en la sang, el bosc i les gavines
 i que la mar em dictàs els pensaments!

Tal volta, així, els meus versos, ala tesa,
 serien blaus, tendrien gust salat,
 i fóra d'aquests mots la humil remesa
 un bon present pel jorn de Sant Bernat!

Artà, 2 agost, 1958.

[II]

Artà, 26 de desembre, 1967

AVE MARIA PURÍSSIMA

Sr. D. Bernat Vidal i Tomàs
 Santanyí

Estimat amic: Molts anys i bones festes per vós, per la vostra mare, la vostra esposa i la jubilosa barquera! Mercès per la vostra felicitació!

Mitjana festa de Nadal. Vos escric el vespre. Llamps i trons. Vent que sacseja totes les portes. Pluja esflorada. Calabruix que reboteix pels llistons de les persianes. M'agrada el mal temps! Intensifica la intimitat de la cambra. La pluja és una cortina que ens barra el pas i ens separa de la gent, gairebé sempre enutjosa. (Clar que això de la cortina és de Baudelaire.) El vent —i, com més aspre, millor— quin gust d'escoltar-lo de dins el llit! (Bono! Però, aquesta idea tampoc no és nostra. Hi ha el vers famós de Tibullus: «Quam juvat immites ventos audire cubantem!» Ja veis que, a Artà, no ens privam de res i no ens ve d'un robatori!)

A Santanyí estau d'enhonorabona i, en particular, hi estau vós, pel premi que varen concedir a N'Antònia Vicens. Vós sou estat i encara

ho sou, el centre entorn del qual ha rodat i roda l'Escola de Santanyí. Vós heu encarrilat aqueixa, ja il·lustre santanyinera, per l'empinat i gloriós camí de la victòria. Molt bé! Ni a ella ni a vós planc les mamballetes. Comanem-ho als àngels de la guarda de la nostra terra: que no s'afolli la, a hores d'ara, ja esplèndida realitat de N'Antònia Vicens!

N'Antònia, si segueix escrivint i triomfant, suscitaria, potser magnífiques vocacions d'escriptora. (Les nostres al·lotes solen esser poc afectades de les belles lletres i les inquietuds intel·lectuals a penes si les conturben.) I, per la consolidació, a Mallorca, de la nostra renaixença literària, jo consider quasi decisiu incorporar-hi les dones. S'entén, la flor de les dones; el ramat poc interessa. «Mens agitat molem.» Tanmateix és l'esperit que mou la matèria.

Ja sé que no afreturau de consells meus. En bones mans està el pandero. Així i tot vull indicar-vos que recomaneu a N'Antònia Vicens que escrigui en forma assequible al major número de lectors. Entenguem-nos: no en estil baldrumer, plebeu, idiota. De cap manera. Sinó en estil popular, noblement planer i d'anar per casa. Amb sobrietat, gràcia i frescor. Amb la sal i espècies corresponents. Com Cervantes, com l'autor de «La Celestina», com Azorín. Com Verdguer, com Ruyra, com Víctor Català, com Na Maria Antònia Salvà de la Mireia. Amb la meravellosa naturalitat i senzillesa de Bousset, de Fénelon, de La Fontaine.

Cal, per això, conèixer a fons el nostre idioma. Un idioma que disposa de recursos i secrets infinits. En dominar-lo, un sempre troba sortida a qualsevol dificultat de redacció [que] se presenti. Doncs, abeurar-se de recomanables autors antics i moderns. Però, també, acudir a les riques pedreres del «Cançoner» i de les «Rondalles» que contenen la porció més viva, més pintoresca i més entranyablement nostra de l'idioma. Els mots que han arrossegat pel camp i han passat tantes vegades per la boca de la nostra gent duen jo no sé quin escalf humà i quina especial càrrega de bellesa. Tenen l'inefable acidesa de les serves madures i dels codonys assaonats. Són música, color, aroma, savoria i afalac.

I fora les maneres empapussades! Clar i català. La nostra llengua ama les formes simples i austeres. Jo som estat molt devot de Mn. Ribber, milionari de l'idioma. Però ja he posada molta d'aigua al vi del meu

juvenil entusiasme. Pel meu gust actual, és excessivament carregat i solemne. Per agradar-me sense reserves, caldria podar, eixamar, aclarir.

Mirau. Si jo, recoman el «Cançoner» és, entre altres motius, perquè la poesia folklòrica gairebé sempre és ràpida i està desposseïda de flocs i banderetes. Tira al dret.

Una altra cosa aconsellaria a N'Antònia Vicens: recollir a llibretes, per millor embotir-ho a la memòria, les paraules, frases, sentències i maneres enginyoses de dir dels nostres pagesos, molts d'ells encara exempts de la pestilència dels forasterismes que podreixen el nostre preclar catalanesc.

Pos dos mots de felicitació a N'Antònia Vicens. I l'adreça, si l'encert, si l'endevín, anirà a l'arrisca a la ventura.

Afectíssim amic i servidor que us demana absolució i penitència,

[P. R. Ginard Bauçà]

[III]

Artà, 17 agost, 1970

Sr. D. Bernat Vidal i Tomàs
Santanyí

Estimat amic: Molts anys amb bona salut per vós i per tots els vostres familiars. He vist, a «Diario de Mallorca», el comentari sobre Bernareggi i el jocós article «Don Rigoberto»,²⁸ i, a través d'aquests lúcids escrits, he cregut endevinar que la vostra salut s'era normalitzada. Per celebrar-ho i amb motiu de la festa de Sant Bernat, vos in-

28. Ginard es refereix als articles de Bernat Vidal i Tomàs *Francisco Bernareggi*, «Diario de Mallorca» (8-8-70), i *Don Rigoberto*, «Diario de Mallorca» (14-8-70). Vidal va escriure altres articles sobre el pintor argentí que pintà les cales i el paisatge de Santanyí: *Epitafio a Bernareggi*, «Santanyí» (25-4-59) i *Bernareggi i Felanitx* (17-12-60). Cf. Miquel PONS BONET, *Bibliografia de Bernat Vidal i Tomàs*, «Bolletí de la Societat Arqueològica Lulliana», núm. 41 (1985), ps. 423-444. Per altra part, Ginard degué conèixer Bernareggi, ja que entre la seva correspondència hi ha una breu lletra seva del 20 d'abril de 1950.

cloc, en forma de làpida romana —excluits els signes de puntuació— una dedicatòria que podreu aferrar a la primera pàgina en blanc del «Cançoner». Supòs que el teniu i que us ha de fer una mica de goig que jo hi posi la meva firma.

I perdonau la poquedat del meu obsequi. Abans, jo no m'havia atrevit a parlar-vos de res d'això, perquè qualsevol cosa me pareixia inoportuna i desdenyable davant el problema de la vostra recuperació. Una vegada conseguida, ara ja no hi maldiu preocupar-nos dels temes, diguem-ne secundaris i intranscendents —literatura, folklore, qüestions relatives a la nostra llengua— dels temes, dic, que han entrat, com una agradable decoració, dins la vostra vida i dins la meva vida.

Jo record molt bé el pintor Bernareggi amb qui, a ca-vostra, vaig fer coneixença. L'apotecaria va esser sempre «ca-tothom»: les portes obertes de pinte en ample i els braços sempre oberts. Va esser llavors que vaig enterar-me de que el gran pintor havia descobertes, per l'art, les cales de Santanyí i de que era un convençut partidari de la feina ben feta. El temps és un sedàs i només tria per la posteritat la flor de les produccions humanes. ¿A Bernareggi, no varen dedicar-li una silenciosa placeta, fosforescent de sol?

¿Què us he de posar amb referència al «Cançoner» que vós no sapigueu millor que no jo? Més que jo dir-hi la meva, me plauria que, quan la salut us ho toleri, vós hi diguéssiu la vostra. M'interessaria saber com reacciona la vostra sensibilitat davant aquestes teringues de cançons, unes encara, per ventura, grenyalenques i altres, però, ja ben assonades.

Jo estic alarmat de comprovar que quasi tota la producció literària que m'arriba, inevitablement me fastigueja. Aqueixa desgana pot esser, de part meva, un signe de decrepitud. No obstant això, també hi contribueix l'anar descobrint, de cada dia un poc més, que ja a penes hi ha res de nou a escriure sota la capa de Déu. Les idees se repeteixen fins a la nàusea. Enfadosa monotonia! Cuinat o pastat d'aquesta o d'aquesta altra manera, els ingredients són sempre els mateixos. «No sortim —dirien els nostres pagesos— de la parada de les cebes.»

Doncs, cercant en la literatura un clima de relativa novetat, jo acab

per refugiar-me en el folklore i, en particular, en el «Cançoner». Almenys, en les cançons populars, jo hi trob la tan recomanada —i tan difícil— simplicitat. I, amb la simplicitat, la naturalitat i una visió ràpida i directa de les coses. Una font de frescor i de joventut. Res d'inflor i bambolla i res dels desordenats desigs de lluir que inficionen tantes produccions literàries. Al revés. Fins i tot en la manera crua com, a vegades, se presenten certes cançons, encara que hi perceb jo no sé quina innocència i gràcia de cosa primitiva. I m'hi complasc, ja no cal dir, en les frases i paraules cantelludes. Me tira més la hirsuta i sanitosa naturalitat d'un bosc que no la sàvia i decadent retòrica d'un jardí. La musa popular és bosquerola i foravilera, no ciutadana. Però, quin encís de novetat hi escampa dins una època com la nostra que, a estones, ja cadufeja!

En Costa no va esser poeta de signe folklòric. Abeurat de classicisme i d'alta cultura, no va saber compondre mai, per més que va intentar-ho, una cançó de veritable regust popular. (Recordau el seu poemeta «La Maina».) Però va percebre molt bé l'esquiva i virginal bellesa de les nostres cançons. Als joves els aconsellava així: «Llavis i orelles que va ungir l'aroma / de les cançons indígenes, / no us profaneu amb cançoneig imbècil, / rebuig de lletra i música!»²⁹

Totes les cançons, inclús les més fluïxes, són interessants. Vejau aquesta: «I, alerta, si m'enrevell! / No passeu pena ni ànsia: / hi faré fer una estància / per engreixar-hi un porcell.» Lluçmajor. (No figura al «Cançoner». Haurem de pensar en un suplement per incloure-hi tota la riquesa cançonística que, per tants de rierols, corria per la nostra terra.) Probablement, per documentar la paraula «enrevellar-se» (empinar-se, empipar-se, posar-se sobre els retalons o peu fiter) la citada cançó és l'únic text que existeix. Jo mai, fora de la cançó, no he sentit usar d'aquest mot, esquerp i agressiu com l'entrunyellat d'un revell. Doncs, bé. Inclús en aquesta cançó de tan poca vàlua, jo hi trob per obra i gràcia del verb «enrevellar-se» més novetat i una vibració més intensa que, a vegades, a qualque llibre sencer. Per això, no estranyareu que jo, quasi desenganyat de tot, m'arreceri, solitari i a ull de sol, darrere el «Cançoner». Quin món més complicat el de les pa-

29. Fragment de l'oda *Als joves, d'Horacianes*, de Miquel Costa i Llobera.

raules! Com és d'exacta l'afirmació d'Ortega y Gasset: «La palabra es un sacramento de muy delicada administración»!

Deixem-ho córrer. Salutacions a la vostra mare, a l'esposa i fills i a tota la família. Déu vos guard de perill! Afm. amic i servidor,

[P. R. Ginard Bauçà]

AL BON AMIC I INTEL·LIGENT AMADOR
DE LES NOSTRES LLETRES
BERNAT VIDAL I TOMÀS
POETA EN PROSA I EN VERS
CONFERENCIANT CRÍTIC I HISTORIADOR
PERIODISTA
HOME NOBLEMENT PREOCUPAT PER TOTES
LES MANIFESTACIONS DE LA CULTURA
ACOLLIDOR I HOSPITALARI
A CAN BERNAT
UN SEMPRE HI TROBA PA I BONA CARA
OFERESC AQUESTES RAMEL·LADES DE CANÇONS
FLORS VENTURERES I FRUITS SALVATGINS
DE L'AGRE DE LA TERRA

CORDIAL HOMENATGE
DE SON DEVOT AMIC
P. R. Ginard Bauçà
ARTÀ FESTA DE SANT BERNAT 1970

[IV]

Artà, 31 de maig, 1971

Sra. Dª Catalina Munar, Vda. de Vidal i Tomàs
Santanyí

Benvolguda Dona Catalina: He rebut lo que en podríem dir l'obsequi pòstum del seu espòs, l'inoblidable Bernat Vidal. Me referesc,

com vostè ja bé endevina, al llibret «Consolació», que vostè, tan gentilment, m'ha fet arribar. De veres emocionat, n'hi don de cor, les gràcies. I lament moltíssim —no me'n sé aconhortar— que no me trobassin al convent en la visita que vostès, amb En Bernat, m'intentaren fer. Estava escrit que, damunt la terra, no ens havíem de tornar veure. Déu ens l'havia donat, a vostès i als seus amics. Déu ens l'ha pres. Beneït sigui el seu sant nom! Un ho diu sotmès, però difícilment resignat.

La mort ha posat de manifest com eren de numerosos els amics de l'Apotecari de Santanyí. Ell era historiador, home de lletres i amic de les arts. Tenia vena de periodista i unes especials aptituds de conferenciant i per la crítica literària. Però sobretot era un bon amic, amb el cor i els braços sempre oberts. I com sabia estimular i encoratjar, si hi veia possibilitats de reeixir, els qui començaven a escriure!

De totes les obres publicades, tal volta «Consolació» és la més santanyinera. I, per mi, especialment simpàtica, perquè al meu poble (Sant Joan) també tenim un santuari —val la pena de visitar-lo— dedicat a la Mare de Déu amb el mateix títol. Santanyí, terra austera, torturada per la set, de quina manera havia entrat en l'amor de l'ànima a aquest Il·lustre Santanyiner!

Jo voldria saber dir paraules de miraculosa eficàcia per suavitzar la pena de vostè, dels seus fills i de la mare d'En Bernat. Sé que, per molt que jo faci, no ho conseguiria. En casos així, la paraula humana serveix de molt poc. L'he comanat i el comanaré a Déu, tot suplicant-li que Ell, l'únic que ho pot fer, els ungeixi l'esperit amb l'esperança cristiana. I que els doni molts anys de vida i de salut per poder pregar per aquest entranyable espòs, pare, fill de vostès i bon amic meu.

Saludi, en nom meu, els fills de vostè, la mare d'En Bernat i tota la família.

Afm. servidor seu,

[P. R. Ginard Bauçà]

II. A MIQUEL GAYÀ I SITJAR

[I]

AVE MARIA PURÍSSIMA

Sr. D. Miquel Gayà
Ciutat de Mallorca

Estimat amic: Confés la meva falta. Sé que ets magnànim i, encara que jo no ho mereixi, confii que em voldràs perdonar. No t'he [d']explicar per què no t'he escrit més d'hora. Jo mateix no ho sé. De fa una temporada, qualche pic ni contest a les cartes que me són estades més plaents, ni dic «per amor de Déu sigui» als obsequis més gentils. ¿És que ja he pres el tombant i faç cadufos?

Pel març, vaig esser a Barcelona. De tornada, vaig trobar-me amb la grata sorpresa del teu darrer llibre: una enllepolidora collecció de cartes d'En Joan Alcover,³⁰ pulquèrrimament presentades i amb unes apetitoses notes il·lustratives. Enhorabona i moltes gràcies. I valga'm allò de «no tarda quien llega, aunque llegue tarde.»

No sé com t'ho fas per trobar tantes de notícies i puntualitzar tants de fets. Amb aquest sistema teu, les cartes queden perfectament situades i un en coneix tota la significació. I un les assaboreix amb més delit. I és que també és delitosa la teva manera d'escriure on la claredat i la netedat de lèxic, com bones amigues, van a bracet. El teu estil sap a cosa nostra.

Ets un treballador exemplar i, la investigació, un dels teus caires foguers. Com és de gustosa la petita història dels nostres homes més representatius —N'Alcover, En Costa, En Miquel Ferrà— coneguda a través de les seves cartes i de la seva intimitat! I quan dic «petita història», no és que jo vulgui minimitzar la teva feina, sinó posar-la en contrast amb allò que anomenam la «gran història»: reis, generals, batalles, política nacional —bruta, quasi sempre.

30. Es refereix a *Contribució a l'epistolari de Joan Alcover*. Transcripció i anotació per Miquel GAYÀ. Pòrtic per Octavi SALTOR (Barcelona, Editorial Barcino, 1964).

Sí, ets un treballador exemplar. T'has hagut de guanyar les sopes amb la soporífera feina d'oficina. Essent pobre, has pujada una bella barquera d'infants. I, damunt això, sense reparar en despeses i retallant hores a un ben merescut esplai, encara has publicat, en vers i en prosa, una pila de llibres, has donades conferències, has fet periodisme, t'ets dedicat a la investigació. Sense, però, que l'aridesa de la investigació hagi posades pols i teranyines a les teves ales de poeta. En el sentit més noble de la paraula —i anant-hi del teu— has feta pàtria, tasca urgentíssima.

Tu ho constates i sé que en sofreixes. El casal se'ns esbuca. Cada dia perdem posicions. Mira què s'esdevé amb la missa. ¿Demanam per celebrar en mallorquí? Som separatistes. ¿Que no ho demanam? No tenim interès per la nostra llengua. Solució: la autoritat eclesiàstica promulga de fet que, aquí, «llengua vernàcula», significa el castellà. Una reculada més. I un, acorralat, enervat, amb moral de derrota i amb criteri de vençut, s'ha de beure els cops com la figuera. No ens podem defensar: ens han cosida la boca i tancats tots els portells. I, per voler usar d'un dret natural, som qualificats de revoltosos.

És trist, i jo, francament, som pessimista. El nostre idioma, ¿com podrà resistir i sobreviure? Li cau damunt un corrosiu diluvi de castellà. A Mallorca i a Catalunya, hi ha una inundació d'immigrants forasters. Foragitam de les esglésies la llengua del país. No podem ensenyar-la a les escoles. Està proscria en la quasi totalitat dels aplecs. No disposam de periòdics ni revistes. Ha de suportar la gangrena d'una multitudinària invasió de turistes. El govern la persegueix acarnissadament. Sense ideals, el poble mateix ja ni se'n plany de perdre el propi llenguatge. Si perdem el poble, ¿què en farem de tenir gramàtiques i diccionaris que ningú fulleja i de tirar al carrer algunes dotzenes de llibres que disposen d'escassos lectors?

I patim encara —i pitjors— altres dissorts. Bastants dels nostres, com si se proposassin fer-lo avorrible, escriuen el català d'una manera tan repellant, usen d'unes formes tan divorciades del poble, ens imposen un lèxic tan im potable i dessustat que molts —i jo en som un— prefereixen, i els és més fàcil, llegir en castellà o en francès que no empassar-se el diguem-ne català d'aquestes criatures. I si a mi em passa això, ¿com creus tu que han de reaccionar els qui no han estudiat el nostre idioma? Ningú els entén i, per tant, ningú els escolta. ¿Apostolat litera-

ri? Vaja! Que no em facin riure! Me sap greu, però cal dir-ho: entre nosaltres, el castellà i fins i tot el francès són més normals i més assequibles que no el català que segreguen els plumífers a qui faç referència.

Jo no tinc cap dificultat en apropiant-me el català de les nostres antigues cròniques; en seguir els texts de Ramon Llull, Bernat Metge, Jaume Roig, Sor Isabel de Villena i, en canvi, a penes sí puc digerir els plats literaris —prosa i vers— que surten de la cuina de certs plumífers catalans. I si jo no puc ésser públic d'ells, ¿a quin públic se dirigeixen? ¿Què seria estat del nostre renaixement, si els iniciadors s'haguessin regit per unes normes parescudes a les que ara empren bona part dels escriptors catalans?

Jo, a setze anys, vaig iniciar-me en el nostre idioma, llegint En Verdguer. Cap dificultat. Vingueren, llavors, En Ruyra, Víctor Català, Guimerà. M'embriagaren. Però no ho pos gens en dubte: si jo, en aquelles saons, m'hagués topat amb publicacions com les d'avui en dia, esferènt m'hauria donat al castellà. I me pens que pocs me guanyen a voler que la nostra llengua s'escrigui impecablement. Però això que alguns escriuen en aquests anys tristíssims és una befa del català autèntic i no serveix en absolut per fer apostolat literari. Correcció, coses noves, estil ben de l'entranya de la nostra terra, sí. Però no jeroglífics i un llenguatge que ens és més extern que no el castellà i el francès. Qualsevol publicació castellana, destinada al gran públic, pot posar-se en mans dels catalans; però no els pocs llibres i revistes que surten a llum a Catalunya. Oferiu, per exemple «Serra d'Or» —jo hi estic subscript— a una barberia, i veureu quin cas li fan. ¿Que jo no hi entenc en matèria d'escriure fi i recolat i que, per consegüent, la meua opinió no val? Potser.

Reprenc una idea de més amunt. Tu fas pàtria, tasca urgentíssima. Tu, amb fe i esperança, escrius en pla català, en apetitós català. Homes així ens calen. I aquest és mon vot: «Puix que escrius en català assequible i fàcilment assimilable fins i tot pels humils, Déu te'n do glòria!»

El casal se'ns esbuca. La nostra llengua com una bruta i escambuixada Ventafocs —ella, Pastora, sí, però tan Senyora!— és llançada a coces i a llenderades fins i tot dels temples. El poble ens gira l'esquena. No podem conquistar-lo si ja no és amb paraules vives, directes, immediatament entenedores. Una actitud propagandística de to popular, senzill i vibrant és rabiosament necessària.

I tan necessària! És pecat entretenir-nos en xirimindangues. Ara ja tenim en contra inclús les potestats religioses. Unes potestats que, consultades per Jesucrist, a veure en quin idioma havia de formular les Benaventurances i compondre el Parenostre, li haurien aconsellat, no el putrefacte i baix caldaic, amb què predicava,

humil i rònec patuès
que no arribava a dialecte,

sinó les grans llengües cultes i oficials, les llengües de les autoritats, el grec o el llatí, o, si tan volia, l'hebreu de Salomó.

Disposa sempre de ton bon amic i perdonem si, endemés de con-
testar-te amb tant de retard, llavors encara ho he fet amb una enfado-
sa carta quilomètrica. Salutacions a N'Amàlia i als teus fills.

[P. R. Ginard Bauçà]
Artà, 28 de juliol, de 1965.

[II]

Artà, Vigília de Nadal, 1967

AVE MARIA PURÍSSIMA

Sr. Miquel Gayà
Ciutat de Mallorca

Estimat amic: He rebuda la teva felicitació. Mercès cordials. Molts anys i bones festes per tu i per tota la teva família.

Són les deu de la nit. Brusqueja. Ens mullarà les matines, si no li muda. T'escric mentres esper l'hora d'anar a l'església a sonar l'orgue. Som l'organista, per falta de millors.

Enhorabona pel teu 50e aniversari! I que, amb salut complida i amb la testa ferma, puguis arribar als cent anys! I que jo ho vegi! I altra enhorabona pel 25e aniversari del teu tan ben pastat i recolat «Bre-

viari d'amor».³¹ Per cert que la poesia que transcrius sòbria, neta, dolçament escalfada, té un parentesc amb «Invernal», un poema de «Azul...» (Rubén Darío).

Aquests dies he llegit un llibre de versos de no importa quin autor. Uns versos ben deixats. Lèxic correcte. Idees i potser una certa novetat. Però m'han avorrit. Estic alarmat. La poesia popular —on visc immergit— m'agrada, en conjunt, molt més que la quasi totalitat de la poesia culta. ¿És que, a força de manejar material folklòric, l'ànima se me deu haver tornada folklòrica? A certs infants, malalts, els agrada el referit, la terra, llepar grums de sal, menjar carbó. En el ram literari, seré jo com un d'aquests infants malaltissos, suposat que la poesia popular —cosa baixa, plebea, irrisòria, per alguns— m'enllepoleix fins a preferir-la a bona part de la poesia ciutadana, primfilada, escrita per professionals de la ploma?

Creu-me, estic alarmat. Un arriba a tornar allò que maneja. ¿Hauré tornat poble i deixaré anar una agra olor de multitud? ¿M'hauran de tirar per cara que m'adelita el tabac de pota —la poesia popular— i que altres menes de tabac —alludesc a la poesia senyorívola— me deixen indiferent? Jo trob que a la poesia popular hi ha més sang brava, més color i més llecor i més salut que no a grans zones de l'altra poesia.

A parer meu, la nostra poesia popular corre paralela, diguem-ho així, a la nostra cuina tradicional. Una gastronomia, la nostra, un poc comuna, però substanciosa i gustosa. Un se'n llepa els dits. I s'ho menja amb els dits, com els herois d'Homer. Uns menjars dignes de pagesos i de reis. Esclatasangs amb llom i xuia fresca, perdiu amb col, tumbet, frit de Pasqua, llampuga amb pebres vermells, pebres torrats amb tomàtigues i albergínies torrades (cosa sèria!). Porcella rostida, porc obrat; panades, coques i cocarrois; pa amb oli de tafona; bunyols amb mel, orellanes, arrop i les nostres fruites que són una festa pel paladar i un goig pels ulls. Menjars eterns, de perenne actualitat!

En aquests menjars, no hi ha mistificació. Com tampoc no n'hi ha en la poesia folklòrica ni en la veritat. La, diguem-ne, cuina literària

31. *Breviari d'amor* havia aparegut, sense autorització i sense data, l'any 1946. Posteriorment fou inclòs al volum *Ruta dels cims* (1951). Ginard es deu referir al vint-i-cinquè aniversari de la redacció del llibre, les dates de redacció del qual són 1942-45.

del poble mallorquí, és germana bessona de la cuina comestible i potable dels nostres avis. I si em sortien: —Els productes de la musa agresta són fets amb l'aixa— jo els replicaria: —Així i tot, aquells productes se'n porten, en general, el meu vot. Els versos, excessivament pentinats i repolits dels poetes acadèmics, segregadors de poesia morta, de tan esterilitzada i pura, infal·liblement me fastiguegen. De tant de colar, la substància se'ls queda al colador. A força d'eliminar microbis, suprimeixen la vida que està plena de microbis. Endemés, a certes cançons curtes i a certs romanços, hi ha, a parer meu, més substància poètica que no a grossos volums de poemes.

Res no hi ha tan representatiu de la nostra terra com els documents del «Cançoner». Documents que bateguen i respiren i on tantes generacions, repetint-los i refent-los, durant segles, hi han injectada la seva ànima múltiple. Són el poema —insuperable, crec jo— de Mallorca. Llàstima que el poble no senti el paisatge!

Això que, ara, vaig a dir potser sigui subversiu. Si jo me veia obligat a escollir entre el «Cançoner», d'una part, i N'Alcover i En Costa, de l'altra part, jo me quedaria amb el «Cançoner». En el «Cançoner» hi ha més força; un lèxic virginal més caudalós; un més fort regust de l'agre de la terra; una base més ampla pel redreçament del nostre idioma; un text per investigar-hi més fecund que no el text d'aquells dos excelsos poetes. El «Cançoner» no és fruit de la moda sinó de la canalització dels instints i de les tendències elementals de la nostra gent. I l'instint arriba més al viu que no la cultura. Sàviament assimilat, el «Cançoner» renovaria l'estil dels nostres escriptors i hi escamparia optimisme i bon humor. El «Cançoner» riu i és pintoresc fins i tot quan vol esser tràgic.

Tot esperant l'hora de les matines, he escrita, per esplai, aquesta carta. ¿Exageracions meves? Potser. Així ho veig i així ho dic. Amb por, és clar, d'equivocar-me.

Ho repetesc: «Eestic alarmat». Tinc por de que el meu entusiasme per la poesia popular m'hagi trabucat el seny i m'hagi fet perdre el sentit de l'equilibri i de les proporcions. Tu, que ets just en els teus judicis, orienta'm.

Ja criden per anar al chor. Bona i santa nit! Afectíssim servidor teu,

[P. R. Ginard Bauçà]

[III]

Artà, 23 febrer, 1968

AVE MARIA PURÍSSIMA
Sr. D. Miquel Gayà
Ciutat de Mallorca

Estimat amic: He vist LLUC —gener d'enguany— vestit, amb bella i sòbria austeritat, de roba feta en casa. I he sabut que tu ets el secretari del cos de redacció.³² Si els paratges de Lluç són el cor de la muntanya i representen la flor de la geografia de Mallorca; si Lluç és el sant racó de la llar, on perdura sense contaminar-se l'esperit de la nostra terra... bé està que la revista que se n'és apropiat el nom —un nom religiós, patriòtic, amb ressonàncies d'art i cultura, amb un tan viu perfum d'història— bé hi escau que la susdita publicació sigui la càtedra o la trona des d'on se prediqui l'amor a la nostra llengua i se faci honor als nostres ideals! Enhorabona ben de cor a tu i a tots els teus companys en la noble empresa!

I ja que hi som, vull suggerir-te algunes coses a benefici —me sembla— de la revista LLUC.

Primera. Posar doble numeració. O sigui, la particular de cada número i, al costat, entre parèntesi, la numeració corresponent al volum de cada any. I, així, afegint-hi llavors un detallat índex, la col·lecció de cada any podria enquadrar-se amb totes les ventatges d'un llibre. I, quan a un li convingués repassar-les, trobaria fàcilment les coses publicades. «Serra d'Or» i «Ecclesia» segueixen el procediment que acab d'indicar-te. LLUC recollirà les vibracions de la nostra terra; serà un arxiu de documents i treballs en català. Una publicació no d'interès efímer sinó de durada permanent. D'aquí, la conveniència que pugui manejar-se sense entrebancs.

Segon. Els números de la revista ens haurien d'arribar intactes. Llisos, planxats. Vull dir, fora el doblec o trenc longitudinal que enlletgeix

32. El 1968 la revista «Lluç» es va catalanitzar i començà a introduir temes no exclusivament religiosos. La direcció en fou assumida per Cristòfol Veny; Josep M. Llompart n'era el cap de redacció i Miquel Gayà, el secretari.

llastimosament les pàgines. Per evitar aquesta minva caldria acomodar els números a repartir per correu dins bosses del mateix tamany de la revista plana. I advertir amb unes lletres de pam: NO DOBLAR, POR FAVOR. ¿Que som molt esquitarell o miraclet? Amb les coses que jo estim, sí, ho som!

Tercera. No posar «tacos», renecs o paraulotes. No per mi. A mi no em fan ni fred ni calor. Si hi hagués un concurs d'allò que en solen dir «parlar sense criança», jo hi podria concórrer amb esperances d'obtenir el premi. També en sé de locucions gruixades d'estella i de tirat excrementici. No ho consider cap mèrit. LLUC hauria d'esser una revista d'apostolat literari i lingüístic i, sense subjectar-se a un ridícul criteri de monja, procurar plaure al major número possible de persones. Sobretot a les persones que no pertanyen a la nostra confraria. I mai no donar pretext a ningú per combatre'ns com homes que tenim la llengua bruta. Cal usar d'una certa diplomàcia per ampliar les conquestes. En Jaume Vidal —a qui jo, literàriament, estim molt— ¿per què ha d'exhibir, en bon primer número de la renovada revista LLUC, l'adverbi «fotudament»? Sant cristià, jo l'amonestaria, ¿no consideres que això pot caure sota els ulls —se'ls suposa castíssims— d'un senyor capellà, o d'una fervorosa monja o d'una mística beata? I, si en lloc d'acollir la revista braços oberts, li declaren la guerra, ¿què haurem guanyat? Enemics, ja ens ne sobren!

Disposa de ton bon amic,

[P. R. Ginard Bauçà]

[IV]

Artà, 22 octubre, 1974

Sr. D. Miquel Gayà Sitjar
Ciutat de Mallorca

Estimat amic: Avui, 22 d'octubre, ja deus tenir, supòs, les respostes a les preguntes que me feres amb el teu qüestionari. Una vegada

més, te deman clemència per no haver-te contestat més d'hora. Entre que som estat bastant nial dies i dies i les dificultats que hi ha hagudes per fixar les dates que t'interessaven, el temps s'és escolat, ràpid, gairebé sense jo adonar-me'n.

Aquests dies, inesperadament, he rebuda una carta de l'alt i insubornable poeta català Salvador Espriu. La transcriuré perquè opín que et complaurà de llegir-la.

La carta té una petita història. Els dos joves, Miquel Mestre, poeta artanenc, i Cèsar Estrany, dibuixant de Tortosa (Tarragona) són molt amics. Feren a Artà una exposició de poemes i dibuixos. Volgueren que, a l'acte de l'obertura, jo hi digués quatre paraules de presentació. Les t'incloc en la present missiva.

Tornats a Barcelona, on estudien, mostraren el meu parlament a Salvador Espriu, conseller i orientador d'aquests joves pels camins de l'art. I Salvador Espriu, amb qui no he tinguda mai cap relació, me posà aquesta carta que tu, si t'ho sembla, pots aprofitar. La carta fa així:

«Barcelona, deu d'octubre de mil nou-cents setanta-quatre
Rvnd. P. Rafael Ginard Bauçà
Artà

Molt reverend, respectat i distingit senyor i amic:

Miquel Mestre i Cèsar Estrany m'han donat a llegir les paraules que vostè va pronunciar amb motiu de la inauguració de l'exposició conjunta dels dos joves, prometedors i ja tan ben orientats artistes — cadascú en la seva respectiva disciplina— a Artà, a començaments del passat agost. Com no podia ocórrer altrament, els mots de vostè són un model de bon gust, d'equilibri, d'ampla, clàssica i cristiana visió, de recta doctrina, de comprensió, de tolerància i de benigna saviesa. Tant de bo que els nostres joves amics siguin sempre —com ho són ara— dignes d'ells i del benèvol magisteri de vostè: jo així ho espero i ho desitjo.

I li demano que em vulgui disculpar si he gosat distreure amb aquesta carta la seva atenció. No el vull amoïnar més. Li prego també

de no molestar-se a contestar-me. Disposi sempre del seu devot afm., Salvador Espriu». ³³

Atentament te saluda i et dóna una aferrada pel coll ton amic,

[P. R. Ginard Bauçà]

III. A JOSEP M. LLOMPART

[I]

Petra, 26-XII-55

Som a Petra a predicar, avui i demà.

AVE MARIA PURÍSSIMA

Sr. D. Josep M. Llopart de la Penya
Ciutat de Mallorca

Estimat amic: mercès per la vostra poesia nadalenca. No l'he acabada d'esbessonar o treure-li el sentit íntegre, però tant se val! La poesia és misteri i el misteri és bell. Els vostres versos són bells amb la bellesa que té la música que ens embadaleix i tampoc no té una significança ben precisa i concreta. La música porta sempre un gran ròssec de calitja, com una bella dama que se mig amaga el cap i la cara amb un vel, per ésser, precisament més apetitosa. Vos desig una bona vuitada de Nadal i un felicíssim any nou. I que cada jorn de l'any nou balli per vós d'alegria, com les neules ballen aquests dies a les nostres esglésies. Afm. amic

P. R. Ginard Bauçà

33. L'original d'aquesta carta de Salvador Espriu és al fons «Fra Rafel Ginard Bauçà, T.O.R.» de l'Arxiu de la Porciúncula (Arxivador 4: Cartes i correspondència, II; sobre 4/46).

[II]

Llucmajor
25-XII-56

Ave Maria Puríssima

Sr. D. Josep Maria Llompart
Ciutat de Mallorca

Estimat amic: molts anys i bones festes, juntament amb la vostra esposa i família.

Cordials mercès per la vostra felicitació.

No m'he arribat a decidir a subscriure'm a «Papeles de Son Armadans» i menys, ara, que, per les circumstàncies actuals, ha pujat el preu. Aqueixa subscripció seria cosa personal meva —la revista m'agrada; en Cela s'ho mereix—. Seria cosa personal meva i, per tant, jo n'hauria de respondre i, francament, els meus tords volen baixos. Vos ho dic com explicació a que, fins ara, no m'hi hagi subscrit.

En les vostres bodes,³⁴ vaig veure En Cela.³⁵ Dic «vaig veure», no parlar-hi. A penes si ens diguérem res. Me féu l'efecte —supòs que me vaig enganyar— que ell no se volgué donar compte de la meva presència, tot i que ell va dedicar-me un llibre —i jo n'hi estic ben agraït— i que jo li havia escrit una carta cordialíssima. ¿És que el vaig decepcionar amb la meva perorata a la Seu? ¿És que li feren rebuig les meves robes de religió? No me queix. Només és un esplai. Ja sé que l'amistat i la simpatia són coses que no s'imposen. Afm. servidor i amic, P. R. Ginard Bauçà.

34. Josep M. Llompart i Encarnació Viñas varen contreure matrimoni el 30 d'agost de 1956 a la Seu de Palma. La cerimònia fou oficiada pel P. Rafel Ginard Bauçà.

35. Des de 1956 fins 1961 Llompart va treballar a la revista «Papeles de Son Armadans», de Camilo José Cela, primer com a gerent i després com a secretari i subdirector. És lògic que Cela assistís a les seves noces.

[III]

Ave Maria Puríssima

Sr. D. Josep Maria Llompart de la Penya
Ciutat de Mallorca

[Artà] 18 març, 1958

Estimat amic:

Molts anys i bons amb companyia de la seva esposa. Pau i bé. Alegria i salut.

Cordialíssimes gràcies per l'afectuosa felicitació que vostè i la seva esposa m'enviaren amb motiu del premi que, ara, darrerament, vaig obtenir.

He rebut ja tres números de «Papeles de Son Armadans». No sé com correspondre a la seva finesa. Jo no som gens demanador i, me cregui, quasi estic avergonyit de la barra que vaig tenir, demanant. Me fa il·lusió poder llegir aquesta revista, però jo no aspirava més que a veure'n qualche número venturer. Vostè ha depassat els meus desigs. Com que jo sé que no tinc dret a res, el dia que la revista deixi de venir, ho consideraré una cosa normalíssima. Això que ara s'esdevé és lo anormal: que jo, sense ésser subscriptor, pugui gaudir d'aquesta estu-penda revista.

He llegit, amb molt de gust, l'estudi de vostè sobre «El mundo poético de Vicente Aleixandre».³⁶ Però m'he convençut una vegada més, que dins aquest món poètic jo no hi puc entrar, ni fins i tot amb un guia, tan clarivident, com vostè. És un món, per mi —i me dol profundament— inabordable. Me desespera —desesperació literària, és clar— que jo, a pesar de tenir obertes, de bat a bat, les meves finestres a totes les corrents artístiques, no pugui ésser ni lector de les meravelles poètiques d'Aleixandre. Comprenc que això diu molt poc a favor de la meva percepció literària, però aquesta és la nua i crua veritat.

36. Es refereix a l'article de Josep M. Llompart que, amb aquest títol, va aparèixer a «Papeles de Son Armadans», núm. XXII (gener de 1958).

Vostè que té una manera, tan lúcida, de discórrer, hauria de tractar sovint aquest tema de la poesia actual, a veure si la ens faria entrar als qui, com jo, plens de bona voluntat, tenim el cap tan clos.

D'acord amb quasi tot allò que, tan bellament, diu de Maria A. Salvà. Maria Antònia fou, a parer meu, una «glosadora genial», però una glosadora. Mes, contràriament als glosadors que mai no descobriren el paisatge, Maria Antònia féu, gairebé sempre, paisatge. Resulta un poc monòtona la seva poesia. No té gaire profunditat. Amb tot, és l'única, d'entre els poetes actuals, assequible al poble que, prest, haurem perdut, d'una manera total, amb relació a les nostres lletres. Si el poble perd la llengua —i a això anam— està definitivament perduda la renaixença catalana.

Memòries a la seva esposa. Disposi de son bon amic, P. R. Ginard Bauçà.

[IV]

Ave Maria Puríssima

Sr. D. Josep M. Llompart
Ciutat de Mallorca

Estimat amic: Vos salud cordialment com també la vostra esposa.

He llegit, a *PONENT*,³⁷ el vostre estudi sobre «Ausiàs March i el prosaisme»³⁸ i, encara que sigui distreure-vos de les vostres múltiples activitats, no me sé estar de donar-vos la meva insignificant enhorabona. És, el vostre, un treball lúcida, magníficament escrit, molt ben enratonat; atapeït d'idees noves, de notícies gustoses i de frases felicíssimes.

És estada per mi un fulminant cop de llum aquella rotunda afirmació vostra, tan rica de veritat: «Res nou hi ha, en realitat, per als

37. La revista «Ponent» va aparèixer el 1956, dirigida per Gregori Mir i Llorenç Vidal, i va durar fins als inicis dels setanta, si bé en els darrers anys pràcticament va perdre el caràcter literari.

38. Article de Josep M. Llompart aparegut a la revista «Ponent», núm. XI (primavera 1959).

poetes cabdals de tots els temps». Aquesta idea jo la presentia. En el meu interior, fa temps que jo la duia, en estat de nebulosa, però no l'hauria sabuda formular. M'he sentit endevinat.

D'aquesta màxima literària, en flueixen moltes conseqüències. Entre altres: que sigui la que sigui la direcció de la poesia d'ara, l'estudi dels grans poetes passats no ha prescrit, ni tampoc no ha prescrit allò que constitueix la substància viva de les seves obres. ¿Voleu dir que ja, en potència, i a vegades en acte, totes les troballes acceptables ja eren en els mestres antics? Doncs, el seguir-los, en allò seu que és etern, és fer poesia actual, encara que aquesta poesia no concordi amb les estridències dels versos que avui s'estilen. Versos molt sovint trets de polleguera i que, en dir-ho tèrbol, esqueixat, asimètric i coixejant, ja sembla que en tenen prou. Un versos —trista gràcia!— que se són fets avorribles fins i tot als més afectats de poesia.

Llegint el vostre estudi, he recordat que Dante, a què citau, també, a estones, va cultivar el prosaisme. Qui sap si per desembafar els lectors de tants de versos seriosos i embeguts de cultura. Vós sabeu aquells versos finals del cant vint-i-un de *La Divina Comèdia*:

Per l'argine sinistro volta dienzo;
 ma prima avea ciascun la lingua stretta
 coi denti, verso lor duca per cenno;
 ed elli avea del cul fatto trombetta.³⁹

I allò, tan fort i tan prosaic, contra la Roma papal: «puttaneggiar coi regi a lui (Sant Joan Evangelista) fu vista.»⁴⁰ Ibid. Cant denou.

Del vostre article jo en deduesc que no hi ha, després de tot, cap paraula insignificant. Se desprèn del vostre estudi que els mots vénen a ésser la matèria prima dels escrits i que, per plebeus que siguin, s'enobleixen en passar-hi la flama del geni. Els mots són, doncs, com les

39. Es tracta dels versos 136-139 del cant XXI de la primera part, «Infern», traduïts així per Josep M. de Sagarra: «I a mà esquerra la trompa caminava, / i varen fer un llençot, com un insult / o com senyal de marxa, a qui els menava, // i ell tocà la trompeta amb el seu cul». Cit segons la següent edició: Dante ALIGHIERI, *Divina Comèdia*. Traducció i comentaris de Josep M. de Sagarra (Barcelona, Edicions 62, 1997), p. 115.

40. Vers 108 del cant XIX de la primera part, que Sagarra tradueix així: «putejant amb els reis per ell fou vista».

pedres. Un bon mestre d'obres construeix un bell edifici amb aquelles mateixes pedres amb les quals un manyà compondria un claper o, a tot estirar, un marge.

A «PAPELES DE SON ARMADANS», vaig veure el vostre article «Los dos amigos». Va agradar-me de veres. Sou un expert bilingüista. No sabia jo que l'anomenada de López-Picó, tan aviat, s'hagués feta fonedissa. La nostra època és d'una insaciable voracitat. Com, un darrera l'altre, va enderrocant els déus (o ídols)! Si aquestes figures passen tan ràpidament, ¿és perquè són impotables i, suposat que ells, desdenyosament, han girada l'esquena als lectors, els lectors, per la seva banda, han replicat anant-se'n a assolellar, al futbol o a les carreres de cans? La glòria literària, ¿és sols això? ¿Com és que la fama dels grans poetes antics és pervinguda fins a nosaltres? ¿És que eren millors que aquests poetes d'ara, aixuíxí exalçats fins als estels i, gairebé de seguida, oblidats? Si el fabricar versos, té, ara, una tan amena perspectiva, no val la pena de dedicar-se a aqueixa espiritual indústria.

Allò que jo entenc de López-Picó me sol plaure. (Perquè jo, també, llegesc López-Picó.) He de confessar, no obstant, que, en conjunt, la seva lectura m'aplana, i, més que per goig estètic, el llegesc per estar al dia i per esperit de penitència. Ja que jo no sé practicar segons quines austeritats, me dedic, en tenir coratge, a lectures esquerpes.

Amb En Carles Riba, m'esdevé, més aguditzat, dos doblers de lo mateix. Quina llàstima que En Carles Riba, si és tan bo, ell, per son compte, faci tots els possibles a fi de que ningú (o gairebé ningú) ho pugui conèixer! Un museu estibat d'objectes meravellosos, però a les fosques, ¿de què ens serviria? ¿De què serveixen uns poemes —jo els vull suposar òptims— si arruixen els lectors? ¿Quina eficàcia podem atribuir a aquests poemes en ordre a la catalanització de la nostra terra, aquesta catalanització que és el problema màxim de tots els que estimam les lletres catalanes? La llengua ens fuig d'una manera alarmant i, en lloc de parlar clar i valent al poble, els grans mestres s'entrenen en compondre jeroglífics! També, des de dintre Catalunya, se treballa contra la nostra llengua, en estat preagònic, fent-la antipàtica als mateixos que, després de Déu, l'hem estimada sobre totes les coses. A base dels «bons» poetes actuals, la renaixença catalana seria estada impossible. I, avui, cal una nova renaixença. Estam a punt de perdre el

poble d'una manera total. I, perdut el poble, està tot perdut, sense possible remei. I, mentrestant que la casa cruix i s'enfonsa, els poetes se proven a veure qui ho presentarà més complicat. Perdonau-me aquest parlar una mica vehement. És que crec que, ara com ara, no ens podem permetre actituds amb les quals a penes se pot fer apostolat lingüístic.

Tinc una cançó popular, molt intensa i molt densa, que concorda, substancialment, amb els dos primers estramps de López-Picó que vos citau en el vostre article «Los dos amigos». Els estramps —meravellosos— fan així:

Faran els verms de ma carn llur pastura,
i no et podran esborrar de mos ossos...

Ara, la cançó:

Com la mort m'haurà menjat
sa pell i es moll d'ets ossos,
encara romandran trossos
que vos tendran voluntat.⁴¹

Quevedo té, no sé on, una expressió més o menys així: «Seré polvo, pero polvo enamorado.»⁴²

¿No ho trobau curiós? He pogut comprovar, bastantes vegades, que la poesia docta i la poesia instintiva coincideixen.

Aquesta carta no demana, com és bo de veure, contesta. La vos enviï, únicament, per donar-vos l'enhorabona dels vostres escrits i prendre'm, a costes i despeses vostres, el plaer d'enraonar una estona.

Salutacions a la vostra esposa. Disposau sempre de vostre bon amic,

[P. R. Ginard Bauçà]
Artà, 26 de setembre de 1959.⁴³

41. Cançó recollida al volum I del *Cançoner Popular de Mallorca* (Mallorca, Editorial Moll, 1979), p. 45, núm. 705. Els dos primers versos presenten algunes variants poc significatives: «Quan la mort m'haurà menjat / sa carn i es moll d'ets ossos»...

42. Vers final del famós sonet de Francisco de Quevedo «Amor constante más allá de la muerte».

43. La data està escrita a mà.

[V]

Artà, 30 de desembre de 1967

AVE MARIA PURÍSSIMA

Sr. D. Josep M. Llompart
Ciutat de Mallorca

Estimat amic: Mercès per la vostra felicitació. La guardaré fins que ens arribi «el moment de totes les seguretats».⁴⁴ Bones festes de Cap d'Any per vós i per N'Encarnació. I que el 1968 ens dugui la pau, la justícia i la llibertat. Basta ja, per manca de coses sòlides, de fer-nos girar el barram al vent de la ficció o de les mentides! En no esser —i no pareix aconsellable— que ens ho prenguem a la força. Segons allò: «Poble que mereix ser lliure, / si no li ho donen s'ho pren.» (D'un romanç de Mn. Jaume Collell. Al convent no hi ha res d'aquest senyor i sols record d'ell aquests dos versos.)

«Benvingut el temps aspre!» Sí, sí, benvingut! L'hivern, però, deixant de banda lirismes de gent ben peixida, ben abrigada i amb un foc imponent a la xemeneia —l'hivern, per mi, significa pruaga, sedes, mans amb clivells fins a la carn viva, nassos que degoten, refredats que no arriben a curar-se, un terrible esforç, els matins, per sortir del jaç i un quasi ininterromput pensar en els peus enlloc de pensar amb el cap. Aquest és l'hivern que jo conec i no el de Mn. Miquel Costa i Llobera, gran senyor, de la casa més rica de Pollença. «¿Què hi fa si puja el fred? Serà més dolça / la foguerada dins la llar dels avis...» Romanços!

Per paga, enguany, n'ha fet de fred i vent! I aquest vent gèlid (ho pos —amb perdó— així com m'ho deia un camperol, amic meu): «mos ha fotudes ses faves; mos ha escambuixats es tarongers, i taronges i fulles les ha enviades a cal dimoni, a fer punyetes. Aquest putavent (sic)⁴⁵ mos ha cremats es xitxorers, ets uis d'ets ais tenres, s'en-

44. Fragments dels versos 1 i 2 del poema V de *Nou Poemes*, de Bartomeu Rosselló-Pòrcel.

45. Signe de l'autor.

siam, es juevert, ses carxoferes, tot quant hi ha. I té coions de durar dies i dies. Ets arbres ja tenen embut o garangola. Dins aquesta garangola, s'hi posarà aigo i ets arbres faran es bategot. Mal llamp es vent i es qui l'ha fet!» I riu que riu!

I jo: —¿Com és que, avui, deis tantes paraulotes?

I ell, enjogassat: —Això són tascons a sa conversa. ¿Sap? Un vici que tenc. Però, qui mal no fa, mal no pensa.

Els nostres camperols consideren Sant Arnau com a Patró o amo dels vents. «Parenostros a barcelles / hem de resar a Sant Arnau, / perquè tanc es vent en clau / i no mos alç ses gonelles.»⁴⁶ Sant Arnau és, doncs, l'Eolus cristià. Això de tenir els vents tancats és a Virgili, a la Bíblia i al nostre folklore.

Llegida la carta, he pensat, un moment, de tirar-la o refer-la. M'ha paregut llavors que això seria falta de confiança i que res de lo que hi dic no us havia d'escandalitzar. Allò del pagès reproduït a la lletra. No som partidari de sollar els escrits amb locucions grosseres. Però, un dia a l'any, és admesa una facècia, amanida amb sal gruixada i carregada de picant, fins i tot pels esperits més melindrosos.

Déu us ungeixi amb l'oli de l'alegria. Af. ser[vidor] i amic,

P. R. Ginard Bauçà

46. Cançó recollida al *Cançoner Popular de Mallorca*, vol. III (Mallorca, Editorial Moll, 1981), p. 236, núm. 334, amb algunes variants: «Hem de dir a Sant Arnau / Parenostros a barcelles / perquè tanc es vent amb clau / i no mos alç ses gonelles».